

ZLOM SISTEMA JE NEIZOGIBEN

**Denar -
poosebljeno
zlo ali pa
genialna rešitev**

Ste se kdaj vprašali, kako je mogoče, da na eni strani na svetu ni nič manj surovin in nič manj potreb (ali vsaj želja) po novem avtomobilu, obleki, pričeski ali tortici, po drugi strani pa podjetja propadajo kot po tekočem traku, brezposelnost divja, sesuvajo se cele države? Kako je lahko čez noč postalo vse tako zelo drugače, ko pa je obenem vse ostalo enako? Odgovor je preprost – zaradi denarja. Natančneje – zaradi načina, kako ga uporabljamo.

Tekst: **TINA NIKA SNOJ**

»**R**evščina, stiske in pomanjkanje, ki pestijo čedalje več ljudi, ne izvira iz naravnega primanjkljaja. Izvirajo iz našega dogovora o tem, kako bomo uporabljali in razdeljevali to bogastvo. Iznášli smo sistem, v katerem soglašamo, da uporaba bogastva koristi čedalje manjšemu deležu ljudi,« piše Charles Eisenstein v spremni besedi h knjigi Zavzemimo denar avtorice Margrit Kennedy. Knjiga, ki je izšla pri založbi Sanje, odstira meglo »normalnosti« našega monetarnega sistema, o katerem razmišljamo, kot da je naraven organizem in ne čisto navaden (ter spremenljiv) družbeni dogovor. Obenem pa knjiga preprosto in brez nerazumljivega ekonomističnega žargona razgali smrtonosne motnje v tem sistemu in kataklizmo, v katero zaradi njih nezadržno drvim.

Obresti so leglo finančnega zla. »Živimo v ideologiji, po kateri je denar nagrada za trdo delo, odlike posameznika, učinkovitost in inovativnost,« piše Eisenstein. To nam pravijo, potem pa se srečamo z realnostjo. Četudi izpolnjujemo vse zgornje »pogoje«, ostanemo z mizerno pokojnino, slabo plačo ali sploh brez zaposlitve in se večino časa trudimo sestaviti konec s koncem, kot se reče. Medtem peščica tistih, ki ima res veliko denarja, iz dneva v dan bolj bogati. Denar dela denar je krvavo resničen rek, temeljna paradigma za njim pa so obresti. Normalno se nam zdi, da denar nekaj stane, da vsaka (iz)posoja pač mora

biti plačana ali nagrajena. Obresti so v vseh konvencionalnih ekonomskih modelih nekaj tako samoumevnega, da si drugačnega sistema sploh ne znamo več predstavljati. Vendar pa v zgodovini denarja ni bilo vedno tako in tudi danes obstajajo drugačni sistemi. A o tem drugič. Tokrat izpostavljamo razmišljanje Kennedyjeve, da so obresti, kakršne poznamo, smrtonosne. Obresti so sestavljene iz štirih »sestavin« – stroškov bančnih storitev, premije za tveganje, likvidnostne premije in stroškov inflacije. Neizogibni so le stroški bančnih storitev, ker se iz njih poplača delovanje banke, pravi Margrit Kennedy, smrtonosna hiba v sistemu pa so likvidnostna premija in stroški inflacije. Ti dve sestavini peljeta v pogubo, saj zahtevata eksponentno rast. To pomeni, da se mora denarno premoženje v rednih intervalih podvajati. Ob enoodstotni letni obrestni meri se to zgodi v 72 letih, ob triodstotni v 24 letih, ob šestodstotni v 12 letih, ob 24-odstotni pa že v treh. V praksi se nas večina s tem sreča ob odplačevanju kredita, a o tem, da bomo za svoje stanovanje plačali dvojno ali še višjo ceno, raje sploh ne razmišljamo. Kaj to lahko pomeni za državo, je 2008 v svojem govoru ob vrhu skupine G8 opisal nigerijski predsednik Obasanjo: »Do leta 1986 smo si izposodili pet milijard dolarjev. Do danes smo jih odplačali 16. Zdaj nam pravijo, da imamo še vedno 28 milijard dolarjev dolga. Če me vprašate, kaj je najstrašnejša stvar na svetu, so to konformne obresti.« Ko pogledamo na stvar iz takega zornega kota, se oglašijo vsi alarmni zvonci zdrave pameti. Z razlogom. Gospodarstvo takšnih podvojitvev vrednosti v blagu

in storitvah dolgoročno nikakor ne more dohajati. Kolikor lahko eksponentni rasti sploh sledi, je to na račun uničevanja okolja in poblaznele uporabe surovin, ki jih je vsak dan manj. V vsiljenih dolgovi pa se ne utaplajo le države v razvoju. Doselej državnega dolga ni uspelo dolgoročno zmanjšati niti Nemčiji, kjer so obresti nanj že desetletja drugi največji strošek v proračunu, takoj za socialo. Kopičenje zasebnega, podjetniškega in državnega dolga pa ustvarja množično psihozo in spodbuja prepričanje, da za vsako ceno potrebujemo gospodarsko rast, da odplačamo vsaj obresti. Gospodarska rast pa zahteva vlaganja, ki spet temeljijo na zadolževanju in s tem na novih obrestih. Ko realno gospodarstvo ne more več »požreti« vlaganj, ki naj bi finančnim posrednikom prinašala nove in nove obresti, se ti zatečejo k špekulativnim naložbam v valute, surovine, nepremičnine, vrednostne papirje in finančne instrumente. S tem ustvarjajo špekulativne balone, ki vsake toliko počijo, posledice tega pa ravnokar izkušamo na lastni koži. V naravi noben organizem ne more (z)rasti več kot toliko, eksponentno rast pa sploh najdemo izjemno redko. Primer take rasti so, denimo, jedrska eksplozija, obolevnost za SARSOM in rast rakavih celic. Njihove posledice pa so kar dobra primerjava za to, kaj se bo zgodilo z našimi gospodarstvi. Noben sistem namreč ne more večno rasti, ne da bi ga to obsodilo na uničenje, poudarja Kennedyjeva.

Nigerijski predsednik Obasanjo: »Do leta 1986 smo si izposodili pet milijard dolarjev. Do danes smo jih odplačali 16. Zdaj nam pravijo, da imamo še vedno 28 milijard dolarjev dolga. Če me vprašate, kaj je najstrašnejša stvar na svetu, so to konformne obresti.«

Skrite obresti plačujemo vsi.

Absurdno je, da so prav obresti, in ne surovine ali delo, največji strošek, ki ga nosi gospodarstvo. So namreč »cena denarja«, ki določa, kaj je še dobičkonosno. Ker skorajda ni podjetja, ki ne bi za svojo dejavnost ali investicije potrebovalo kreditov, mora vedno zaslužiti vsaj za odplačevanje obresti. Te seveda vkalkulira v svoj izdelek ali storitev in jih s tem prenese na končnega potrošnika. Večina ljudi je prepričana, da obresti plačuje samo, če ima neodplačan kredit. V resnici pa obresti vsebuje vsaka cena, ki jo plačamo. V ceni izdelka ali storitve so vključene obresti, ki jih mora podjetje plačevati banki. Podjetij, ki ne bi imela nobenega kredita, pa tako rekoč ni. Obresti so skrite v vsem, tudi v cenah komunalnih storitev in infrastrukture. Nemška raziskava je pokazala, da je bil leta 2006 strošek posrednih obresti v izdatkih gospodinjstev v povprečju 40 odstotkov. Če nam jih ne bi bilo treba plačevati, bi imeli kar za tretjino več denarja. Tisti, ki so prepričani, da so zaradi obresti, ki jim jih prinaša varčevalni račun, vseeno v plusu, se – z izjemo najbogatij – motijo. Po izračunu Helmuta Creutz iz leta 2007 po zaslugi teh skritih obresti 80 odstotkov Nemcev v povprečju plača dvakrat več obresti, kot jih z varčevanjem prisluži. Pri desetini se plačane in zaslužene obresti približno izravnavajo. Le 10 odstotkov najbogatij pa ima premoženja dovolj, da jim njihove finančne naložbe prina-

»Creutz je izračunal, da se od manj premožnih k bogati manjšini z obrestmi prelije kar 600 milijonov evrov na dan. Na dan!«

šajo dobiček z obrestmi, ki jih plačuje velika večina. Creutz je izračunal, da se od manj premožnih k tej bogati manjšini z obrestmi prelije kar 600 milijonov evrov na dan. Na dan! Samo in izključno za te velja rek, da denar dela denar. Bolje rečeno bi bilo, da denar vleče denar: iz žepov tistih, ki imajo malo, v žepo tistih, ki imajo zelo zelo veliko. Eni neprestano plačujejo umetno ustvarjene dolgove, svoje in tuje, drugi pa bogatijo le od tega, da pustijo, da njihov denar kroži. Monetarni sistem je na ta način eden glavnih kopačev prepada med revnimi in bogatimi.

Denar sam po sebi je, ker omogoča poenostavljeno menjavo dobrin, ena najgenialnejših človeških iznajdb. A zaradi vsega naštetega se je nemoogoče ne strinjati z Eisensteinom, ko pravi, da »je denar, kot ga poznamo danes, postal nekaj tujega, sovražnega človeški dobroti, nekaj, kar zavra željo po deljenju in spodbuja pohlep in vsa naša najpogubnejša nagnjenja. Nadomestil je recipročnost, vzajemno pomoč in obdarovanje, ki so jih gojile družbe preteklosti.« Da bi denar spet postal le orodje in ne več cilj ter da bi namesto v neenakost in revščino vodil v podjetnost in blagostanje, se bomo morali za to kolektivno odločiti. Denar in pravila, po katerih se v zvezi z njim

ravnamo, pač niso nekaj naravnega in nespremenljivega, čeprav jih večina doživlja kot natanko take. Denar in denarni sistem sta družbeni dogovor. Dogovor, ki ga lahko spremenimo. Skozi zgodovino je ta sistem obstajal v številnih različicah, ki nas še danes lahko

marsičesa naučijo. Poznamo pa tudi sodobne variacije na temo, prilagajene potrebam in delovanju moderne družbe. O tem pa več v naslednji številki revije.

Vrednost denarja se mora prenesto podvajati.

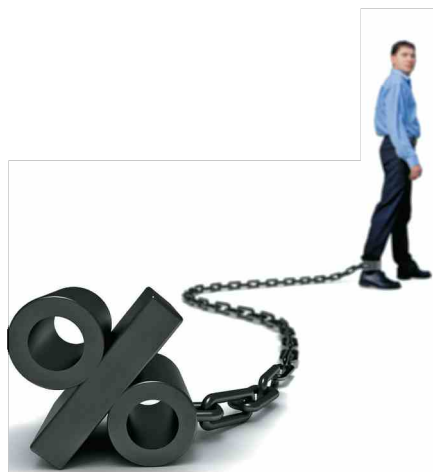
Page: 5

Reach: 125000

Country: SLOVENIA

Size: 666 cm2

3 / 3

Obresti so sestavljene iz štirih delov: stroškov bančnih storitev, premije za tveganje, likvidnostne premije in stroškov inflacije. Da bi banke obstale, je nujen le prvi del. Prestali pa so postali smrtna grožnja monetarnemu sistemu.